

О. Є. Халлокандидат медичних наук, доцент кафедри гістології,
цитології та ембріології
Івано-Франківського національного медичного університету

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗИ

У статті розкривається проблема компетентісного підходу у вищій освіті. Окреслено важливість впровадження компетентісного підходу у навчальний процес підготовки майбутніх фахівців медичної галузі. Такий підхід сприяє підвищенню їх професійної компетентності відповідно до вимог, завдань національної медичної освіти як складової європейського освітнього простору. Зазначено, що суспільству потрібні високоосвічені фахівці, які можуть бути конкурентоспроможними на ринку праці. Аналізуються базові поняття «компетентність», «компетенція», «компетентісний підхід». Розглянуто, що феномен «компетенція» є відчуженою діяльністю від особистості та містять її вміння і навички, що виконуються в будь-якій діяльності. Акцентовано увагу на тому, що результатом набуття різних компетенцій є компетентність, яка окреслює індивідуальну характеристику і ставлення до предмета діяльності в цілому. Зазначено, що феномен «компетентність» є поєднанням особистісних якостей людини, що сприяють її успішному втіленню у професійну діяльність. Розглянуто трактування професійної компетентності майбутнього медичного працівника, яка визначається поєднанням професійних та особистих якостей, теоретичних та практичних умінь і навичок, потрібних для успішного вирішення професійних завдань. Досліджено що компетентісний підхід спрямований на підготовку компетентної особи, формування її компетенцій, які відповідають запитам ринку праці. Компетентісний підхід передбачає належну готовність випускника до майбутньої професійної діяльності. Проаналізовано компетентісний підхід у професійній медичній освіті, який спрямований не лише на професійну діяльність, але й на формування особистісних якостей фахівця, його поведінку, спілкування та прагнення до самоосвіти. Доведено, що впровадження компетентісного підходу у вищу медичну освіту реалізується через професійні компетентності, є одним з важливих концептуальних положень та передбачає певну готовність студента до майбутньої професійної діяльності в медичній галузі.

Ключові слова: компетентісний підхід, компетенція, компетентність, професійна компетентність, фахівці медичної галузі.

Постановку проблеми та її зв'язок із науковими та практичними завданнями. Сьогодні вища освіта України перебуває на етапі реформування, відбувається модернізація всієї системи підготовки фахівців. Пріоритетним напрямом модернізації системи вищої медичної освіти є підвищення якості підготовки кадрів в умовах вищого медичного навчального закладу.

Основою зміни парадигми сучасної вищої освіти став компетентісний підхід, який спрямований на перехід від теоретичних знань до фахової компетентності та відповідає основним запитам суспільства. Компетентісний підхід повинен зробити вищу освіту України сучасною та результативною, наблизити до світових і європейських стандартів.

Впровадження компетентісного підходу у навчальний процес підготовки майбутніх фахівців медичної галузі сприяє підвищенню їх професійної компетентності відповідно до вимог, завдань національної медичної освіти як складової європейського освітнього простору.

Трансформація системи охорони здоров'я неможлива без підвищення рівня кваліфікації

лікаря, від знань якого залежить життя і здоров'я пацієнта. Сьогодні суспільству потрібні високоосвічені фахівці, здатні до саморозвитку, прийняття нестандартних рішень, які в умовах зростаючої конкуренції можуть бути конкурентоспроможними на ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної проблеми. Проблема компетентісного підходу як чинника професійного становлення фахівців у системі вищої освіти досліджувалась вченими у різних галузях освіти, як-от: вищої педагогічної освіти (Н. Бібік, А. Богуш, І. Драч, О. Заблоцька, Т. Коваль, О. Мороз, О. Євченко, С. Сисоєва, Л. Хоружа та ін.), вищої медичної освіти (Л. Ковальчук, Г. Побережна, Т. Федик, І. Чубій, М. Шінкарук-Диковицька та ін.).

Проблему формування професійної компетентності майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах досліджували І. Бондаренко, Л. Карпова, О. Пометун, О. Овчарук та інші. Зазначені автори приходять до висновку, що формування професійної компетентності є показником професіоналізму та фахової майстерності.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених проблемі підготовки студентів у вищих медичних закладах освіти, проблема ролі компетентнісного підходу у процесі підготовки майбутніх фахівців медичної галузі не була предметом окремого дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті - визначити та теоретично обґрунтувати роль компетентнісного підходу у процесі професійної підготовки майбутнього фахівця медичної галузі.

Завдання дослідження: уточнити сутності понять «компетенція», «компетентність»; узагальнення даних щодо застосування компетентнісного підходу у контексті професійної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. В європейському освітньому просторі усталився компетентнісний підхід складниками якого є поняття «компетенція» і «компетентність».

Насамперед з'ясуємо поняття «компетенція» та «компетентність». За словниковими джерелами «компетенція» визначається, як: відчужена від суб'єкта наперед задана соціальна норма (вимога), що необхідна для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері, іншими словами соціально закріплений результат [8, с.409]; обізнаність із чимось, коло повноважень установи або особи [1, с.234]; певна байдужа до особистості наперед задана вимога до освітньої підготовки особи [15, с. 258]; усвідомлена спроможність реалізації знань і вмінь для продуктивної діяльності в конкретній ситуації [16, с. 365].

Отже, словникові джерела трактують феномен «компетенція», як діяльність відчужену від особистості, її вміння і навички, що виконуються в будь-якій діяльності.

Науковці М. Артьомова, І. Бедь, С. Бухальська трактують компетенцію, як коло повноважень, коло питань особи, в яких вона має певні повноваження, досвід та знання [3, 5]. Результатом набуття різних компетенцій є компетентність, яка передбачає індивідуальну характеристику і ставлення до предмета діяльності [8, с. 409].

Поняття «компетентність» у словникових джерелах трактується, як: знаючий, обізнаний у певній галузі; той, хто має право робити та може вирішувати що-небудь [10]; інтегрована якість, яку має певна особа що відображає її авторитетність, обізнаність (знання, вміння, навички) й поінформованість та визначається значною мірою особистісними якостями, певними вміннями й характеристикою поведінки [6, с. 560]; той, хто має достатньо знань в певній галузі, або той, хто має певні повноваження; як проінформованість, обізнаність, авторитетність [15]; вміння аналізувати, передбачати результат професійної діяльності, використовувати інформацію; як комплекс знань

й умінь, потрібних для ефективної професійної діяльності [11].

Отже, словникові джерела найчастіше використовують таке трактування феномену «компетентність», як поєднання особистісних якостей людини, які сприяють її успішному здійсненні професійної діяльності.

І. Родигіна трактує «компетентність» як певні предметні вміння та навички які необхідні будь-якій людині [13, с. 32-33]. На думку А. Богуш, компетентність є інтегрованою особистісною якістю, яка набувається у процесі навчання й охоплює не тільки предметні вміння, знання і навички, набутий життєвий досвід та предметні компетенції, які реалізуються в конкретному виді діяльності [4, с.17].

Р. Найда у своєму дослідженні наводить основні характеристики, які притаманні феномену «компетентність», серед яких: поліфункціональність (проблеми вирішуються у різних сферах життя); багатовимірність (організація застосування емоційних, інтелектуальних якостей, творчого мислення, практичних умінь, тощо); інтегрованість (потрібні навички – розуміння, аргументації, планування тощо); особистісність (саморозвиток, самопізнання, самооцінка, розвиток творчого та критичного мислення) [9].

Компетентнісний підхід поряд з поняттями «компетенція» і «компетентність» наголошує також на важливості трактування поняття «професійна компетентність», яка посідає особливе місце серед різних видів компетентностей майбутніх фахівців та привертає увагу педагогічної спільноти.

Розглядаючи проблему формування професійної компетентності майбутніх фахівців різного профілю науковці акцентують увагу на важливості розуміння особливостей цього процесу та конкретизації змісту дефініції професійної компетентності фахівця певної галузі.

Професійна компетентність, на думку Г. Балла, розглядається як готовність та здатність особистості до професійної діяльності, достатньою для розв'язання кола трудових завдань, яке відповідає майбутнім функціональним обов'язкам працівника. Автор стверджує, що перевагою сучасної медичної освіти має стати особистість студента-медика його професійне становлення [2, с. 21]. Натомість І. Радзієвська, розглядає професійну компетентність майбутніх медичних працівників, як інтегративне багатоконпонентне явище, показником якого є майстерність та професіоналізм медичного фахівця. Вчена вважає, що його професійна компетентність формується на основі практичної діяльності в процесі виконання практичних умінь і навичок що доводяться до автоматизму [12, с. 7].

С. Сисоєва наголошує, що у закладі вищої освіти формується готовність до означеного виду

професійної діяльності, який передбачає сформованості різних видів компетенцій. Науковець підкреслює, що лише у процесі професійної діяльності повністю розвивається та формується професійна компетентність фахівця [14].

Отже, професійна компетентність є вагомою умовою, яка визначається поєднанням професійних та особистих якостей, теоретичних та практичних знань, умінь та навичок що допомагають успішно вирішувати професійні завдання різного рівня складності та сприяють інтегруватися у соціальний простір майбутнього фахівця медичної галузі.

Методологічною основою медичної освіти у закладі вищої освіти є компетентнісний підхід, який трактує компетентність як одну з важливих характеристик особистості.

На думку С. Сисоєвої, компетентнісний підхід здійснюється у процесі навчання та здійснює підготовку компетентної особи, яка відповідає запитам ринку праці. Науковець зазначає, що компетентнісний підхід здебільшого спрямований на формування компетенцій [14, с. 3- 11].

І. Драч зазначає, що впровадження компетентнісного підходу у вищу медичну освіту визначає певний перелік ключових компетенцій випускника, які подані в освітньо-кваліфікаційній характеристиці фахівця; сприяє вибору змісту професійно орієнтованих дисциплін, розробки системи контролю, що забезпечують розвиток і формування компетентностей випускників вищих медичних навчальних закладів [7].

На думку С. Бухальської, компетентнісний підхід у підготовці майбутніх фахівців медичної галузі спрямований не лише на професійну діяльність, а й на формування особистісних якостей спеціаліста, прагнення до самоосвіти [5].

У науковій літературі компетентнісний підхід розглядається як орієнтація на вектори освіти: самоактуалізація, самовизначення, здатність до навчання; норми якості освіти; метод проектування результатів освіти. Він акцентує увагу на результатах освіти та здатності людини діяти у різних ситуаціях. Важливою є думка про те, що впровадження компетентнісного підходу у вітчизняну систему вищої медичної освіти сприятиме значною мірою реалізувати особистісно-орієнтований, діяльнісний і практико-орієнтований підходи в освітньому процесі.

Аналіз наукових джерел дозволяє зробити висновок, що компетентнісний підхід передбачає готовність фахівця медицини до здійснення ефективної професійної діяльності, уміння діяти у різних життєвих ситуаціях. Застосування компетентнісного підходу у процес професійної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі окреслює спрямування освітнього процесу на формування професійної компетентності, яка гарантує ефективність професійної діяльності.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальшого розвитку в цьому напрямі.

Отже, професійна компетентність майбутнього медичного працівника є важливим показником професіоналізму та фахової майстерності, що дозволяє випускнику адекватно інтегруватися у соціальний простір на ринку висококваліфікованої праці.

Професіоналізм не вичерпується характеристиками висококваліфікованого працівника. Це особливий світогляд людини, її бажання, здібності, готовність навчатися та удосконалювати власну майстерність.

Впровадження компетентнісного підходу у вищу медичну освіту є одним з важливих концептуальних положень, який реалізується через професійні компетентності та передбачає відповідну готовність випускника до майбутньої професії в медичній галузі.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у здійсненні аналіз компетентнісного підходу як сучасної парадигми психолого-педагогічного супроводу в підготовці майбутніх фахівців медичної галузі до професійної діяльності.

Список використаної літератури:

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/>
2. Балл Г. О. Психолого-педагогічні засади гуманізації освіти. *Освіта і управління*. 1997. Т. 1. Ч. 2. С. 21-36.
3. Бедь І. Компетентнісний підхід в процесі модернізації ВНЗ / І. Бедь, М. Артьомова. *Український науковий журнал "Освіта регіону"*. 2011. URL: <http://socialscience.com.ua/article/691>
4. Богуш А. М. Вихователь-методист закладу дошкільної освіти: компетентнісно-професійна парадигма сучасного фахівця. *Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського*, 2022, №2. С. 8-17.
5. Бухальська С. Компетентнісний підхід. Теоретичний аналіз ключових дефініцій вищої медичної освіти. *Нова пед. думка*. 2009. № 2. С. 84-87.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови : близько 170000 сл. та словосполучень / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. К. : Ірпінськ : Перун, 2004. 1440 с. URL: <https://bukbuk.com.ua/ua/p1805777091-velikij-tlumachnij-slovník.html>
7. Драч І. І. Компетентнісний підхід як засіб модернізації змісту вищої освіти. *Проблеми освіти*. 2008. № 57. С. 44-47.
8. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; відповід. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
9. Найда Р. Г. Теоретико-методологічні засади методичної підготовки майбутніх вихователів

- в у мовах педагогічних коледжів: монографія. Харків: «Діса плюс», 2022. 356 с.
10. Новий тлумачний словник української мови. 2007. Київ: Аконіт, 864 с.
11. Професійна освіта: словник / уклад. С. І. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. К., 2000. 380 с.
12. Радзівська І. В. Теоретичні основи формування професійної компетентності майбутніх медичних фахівців. *Science Rise: Pedagogical Education*. 2017. №2 (10). С. 4-8.
13. Родигіна І. В. Компетентісно-орієнтований підхід до навчання. Х. : Вид. група "Основа", 2005. 96 с.
14. Сисоєва С. О. Педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу непедагогічного профілю. Компетентнісний підхід у сучасній університетській освіті: *Збірник наукових праць*. Рівне: НУВГП, 2011. 165 с.
15. Словник іншомовних слів / уклад. С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. К.: Наук. Думка, 2000. 680с.
16. Філософський енциклопедичний словник : енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди; голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
-

Khallo O. A competent approach in the training of future specialists in the medical industry

The article reveals the problem of the competence approach in higher education. The importance of introducing the competency approach into the educational process of training future specialists in the medical field is outlined. This approach contributes to increasing their professional competence in accordance with the requirements and tasks of national medical education as a component of the European educational space. It is noted that society needs highly educated specialists who can be competitive on the labor market. The basic concepts of "competence", "competence", "competence approach" are analyzed. It is considered that the phenomenon of "competence" is an activity alienated from the individual and includes his skills and abilities performed in any activity. Attention is focused on the fact that the result of acquiring various competencies is competence, which outlines the individual characteristics and attitude to the subject of activity as a whole. It is noted that the phenomenon of "competence" is a combination of a person's personal qualities that contribute to his successful implementation in professional activity. The interpretation of the professional competence of the future medical worker is considered, which is determined by a combination of professional and personal qualities, theoretical and practical abilities and skills necessary for successfully solving professional tasks. It has been studied that the competence approach is aimed at training a competent person, forming his competencies that meet the demands of the labor market. Competency approach assumes proper preparation of the graduate for future professional activity. The competence approach in professional medical education is analyzed, which is aimed not only at professional activity, but also at the formation of personal qualities of a specialist, his behavior, communication and the desire for self-education. It has been proven that the implementation of the competency approach in higher medical education is implemented through professional competencies, is one of the important conceptual provisions and assumes a certain readiness of the student for future professional activities in the medical field.

Key words: *competence approach, competence, competence, professional competence, specialists in the medical field.*